

sen näkökulman diakonian haasteisiin nyky-yhteiskunnassa. Kirjassa ei myöskään tarkastella diakoniaa vain teoreettisesti, sillä käytännön työntekijät ovat osallistuneet sen kirjoittamiseen, eikä siinä rajauduta vain diakonian virkaan liittyviin kysymyksiin, vaan pohditaan myös diakoniapapin tehtäviä ja muiden työmuotojen, kuten rippikoulun, parissa tapahtuvaa diakoniatyötä. Ansioihin kuuluvat myös kokonaisvaltaisen ja perhekeskeisen auttamisen näkökulmat. Esimerkiksi lapsikuolemaperheitä kohdattaessa monesti apu ja tuki ulottuu vain äitiin ja mahdollisesti myös isään, vaikka lapsen sisarukset ja isovanhemmatkin tarvitsevat usein tukea.

Diakoniaa on ollut aina vaikea määritellä ja on perustellusti kyseenalaistettu, merkitseekö sana diakonia tänä päivänä samaa mitä se on eri vuosisatoina merkinnyt. Kalle Kuusimäki esittelee oman artikkelinsa alussa väljän määritelmän, joka on "Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä vallitseva tulkinta". Tämän määritelmän mukaan diakoniatyö on vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaista auttamista, ja sillä on erilaisia ulottuvuuksia, kuten hengellinen, henkinen ja aineellinen. Tässä törmätään heti yhteen peruskysymykseen, joka diakoniaa käsiteltäessä väistämättä kohdetaan: Mikä on diakonian suhde kristilliseen uskoon ja evankeliumin julistamiseen? Kuusimäen määrittelyssä ei kristillistä uskoa mainita lainkaan. Hengellinen ulottuvuus on yksi diakoniatyön ulottuvuuksista sen sijaan, että se olisi diakoniatyön lähtökohta tai sen synnyttävä voima. Esimerkiksi Riitta Helosvuori on toisaalla kirjassa määritellyt diakonian kristillisistä lähtökohdista nousevaksi auttamiseksi ja Erik Blennberger vastaavasti kirkon sosiaalisesti työksi. Ehkä Kuusimäki tarkoittaa sitä, että koska vallitseva tulkinta esiintyy kirkon piirissä, on kristillinen usko kirkollisen viitekehyksen kautta mukana. Joka tapauksessa teoksessa muistutetaan kyllä useasti hengel-

lisen ulottuvuuden kuuluvan diakoniatyöhön.

Erityisesti edellä mainittu peruskysymys nousee esiin kansainvälistä diakoniaa käsittelevän artikkelin kohdalla. Artikkelissa todetaan aiheellisesti, että kirkon vanhin kansainvälistä työtä edustaa lähetystyö, jota käytännössä yleensä toteutetaan diakonisessa ilmapiirissä avuntarpeessa olevien ihmisten auttamisena. Lisäksi mainitaan, että kirkon lähetysjärjestöt ovat sitoutuneet maailmanlaajuisiin yhteisiin periaatteisiin, jossa pelkkä "käännyttäminen" on laajentunut kontekstuaaliseksi ja kokonaisvaltaiseksi ihmisten kohtaamiseksi ja tukemiseksi. Miksi sitten tarvitaan erillistä kirkon kansainvälistä diakonista työtä? Artikkelissa tähän kysymykseen viitataan ja todetaan, että ero on siinä, ettei tarkoitus ole uskonnon tai maailmankatsomuksen muuttaminen. Jos diakonian tehtävänä on, kuten teoksessa toisaalta useampaan otteeseen sanotaan, Kristuksen seuraaminen, eikä siihen silloin välttämättä kuulu implisiittinen lähetystehtävä? Eikö Kristuksen välittämä rakkaus ollut ihmisten elämää ja maailmankatsomusta muuttavaa rakkautta? Ilman kristillisen uskon näköaloja diakonia kaventuu humanitaariseksi toiminnaksi, jossa on perusteltua kysyä, voidaanko sellaista – sinänsä arvokasta - auttamista enää kutsua diakoniaksi.

Samaan ongelmakenttään liittyy se, että Kirkon Ulkomaanapua (KUA) käsitellään kuuden sivun verran, kun evankelis-luterilaisen kirkon kaikkien seitsemän lähetysjärjestöjen tekemän kansainvälisen diakonian käsitteelyyn riittää kaksi ja puoli sivua. Toki tämä on teoksen lähtökohdista luonnollista, mutta osoittaa myös, että kirkossamme diakonia ja lähetys ovat eriytyneet omiksi alueikseen. Suurempi puute on kuitenkin se, että Kirkon Ulkomaanapua käsittelevä osa on referaatinomainen esittely, joka perustuu järjestön internet-sivuihin ja vuosikertomukseen. Kuuden sivun mittainen teks-

ti voisi siis olla sellaisenaan Kirkon Ulkomaanavun omassa esitteessä. Vaikka diakoniaa esittelevässä teoksessa ei tietenkään ole tarkoitus kyseenalaistaa kohdetta, pieni kriittisyys kirjoittamisotteessa ei olisi ollut pahitteeksi. Vastaavasti lähetystyötä käsittelevissä osioissa kriittinen etäisyys tekstiä käsittelevään asiaan on läsnä ja terävöittää tekstiä. Edellä sanotusta huolimatta on ansiokasta, että tässä teoksessa lähetysjärjestöjen maailmalla tekemä työ nähdään osana kansainvälistä diakoniaa, mikä on myös kirkon lähetysstrategian 2015 mukainen ajatus.

Diakoniaa käsitellään teoksessa laaja-alaisesti, joskin monet mielenkiintoiset asiat jäävät vain maininnan asteelle, kuten yleisteoksissa usein käy. Seurakuntien valmiutta kriisityöhön teoksessa ei käsitellä lainkaan. Vaikka kriisityö seurakunnissa usein organisoidaan muista kuin diakonian viroista käsin, se on ytimeltään diakoniaa ja diakonian virassa olevien ammattitaito on kullannarvoinen resurssi paikallisen kriisin kohdatessa.

JUHA ITKONEN
TEOL. MAIST., ORIVESI

**DWIGHT N. HOPKINS &
EDWARD P. ANTONIO (ED.)**
**The Cambridge
Companion to Black
Theology. Cambridge:
Cambridge University Press
2012. 333 s.**

Dwight N. Hopkinsin ja Edward P. Antonion toimittama ja Cambridge University Pressin julkaisema kirja mustasta teologiasta on kattava ja monia näkökulmia avaava teos aiheesta. Kirjoittajien joukossa on niin mustan vapautuksen teologian isänä pidetty James H. Cone kuin womanistisen eli mustien naisten teologian kehittäjä Delores S. Williams. Muutenkin kirjan kirjoit-

tajajoukko on kunnianarvoisa ja useimmat ovat professoreja. Tämä on sekä tietenkin rikkaus – tekstit heijastelevat kirjoittajien syvällistä ja pitkän uran aikana kerääntynyttä asiantuntemusta – että jossain määrin myös heikkous: nuorempien kirjoittajien tuoreet näkökulmat olisivat voineet entisestään vahvistaa teoksen mielenkiintoista moniäänisyyttä.

Teos jakaantuu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa, viiden artikkelin muodostama johdanto, käsittelee mustan teologian historiallista taustaa, sen suhdetta muihin vapautuksen teologioihin, ja sosiaalitiieteen ja (mustan) teologian leikkauspisteitä sekä womanistisen teologian näkökulmia. Johdanto-osan artikkeleissa on väistämättä tiettyjä päällekkäisyyksiä, mutta ne eivät heikennä artikkelien ansioita. Tämän osion artikkeleista erityisen mielenkiintoinen on Delores S. Williamsin artikkeli womanistisesta teologiasta. Lähtökohdaksi hän ottaa kirjailija Alice Walkerin määritelmän sanalle womanist: ”womanist” on musta feministi, mutta samalla henkilö, joka on vakava, rohkea, määrätietoinen, aina halukas pureutumaan asioihin pohjia myöten, joka rakastaa muita ihmisiä, miehiä ja naisia, ja on omistautunut niin omalle kuin muidenkin hyvinvoinnille.

Tästä lähtökohdasta Williams hahmottelee raamatullista womanistista teologiaa. Hän kiinnittää kriittisesti huomiota esimerkiksi siihen, kuinka Raamatun lukeminen Israelin kansaan kuulumattoman orjan näkökulmasta paljastaa sen pimeän puolen: vapautus, eksoduskokemus, ei koske kaikkia. Uudeksi lähtökohdaksi hän ottaa nimenomaan womanistiset tavat tulkita Raamattua mustien, varsinkin mustien naisten, kokemusten kautta. Tärkeässä roolissa ovat jatkuva vuoropuhelu akatemian, kirkkojen ja mustien kristittyjen välillä sekä mielikuva Kristuksesta mustana naisena, joka läheisesti tuntee heidän tilanteensa.

Teoksen toinen osa koostuu kymmenestä artikkelista, jotka käsittelevät systemaattisen teologian teemoja. Jumalaa, Jeesusta, Pyhää Henkeä, ihmiskäsitystä, ekklesiologiaa ja eskatologiaa käsitellään kutakin omassa luvussaan, samoin suhdetta Raamattuun. Kaikissa näkökulma liittyy keskeisesti nimenomaan mustaan teologiaan. Lähestymistapa näkyy esimerkiksi siinä, että syntiä ei käsitellä yleisellä tasolla, vaan synty on teoksessa erityisesti mustien sarron hyväksymistä: James H. Conen artikkelissa ”Theology’s great sin: Silence in the face of white supremacy” synniksi nimetään ennen kaikkea rasismi ja rasismin hiljainen hyväksyntä. Nimenomaan teologian ja teologien synniksi Cone nimittää sitä, että mustien teologien ääni ei kuulu. Hän peräänkuuluttaa sitä, että valkoisetkin teologit ottaisivat mustien kokemukset vakavasti ja osaksi teologiaansa.

Myös kärsimyksen ongelmaa lähestytään ennen kaikkea mustien kokeman sarron ja kärsimyksen kautta. Mustan teologian kontekstissa kysymys teodikeasta keskittyy paljolti siihen, miksi nimenomaan mustaihoisten afrikkalaisten historia on ollut sarron, orjuuden ja kärsimyksen täyttämää. Eteläafrikkalaisen Allan A. Boesakin artikkeli tiivistää dilemman: Jos Jumala on se Jumala, joka vapautti Israelin Egyptin orjuudesta, ilmestyi Jeesukselle sairaiden parantajana ja köyhien auttajana, ja on läsnä nykyäänkin vapauden Henkenä, miksi mustat elävät yhä surkeissa oloissa. Miksi heillä ei ole taloudellista ja poliittista valtaa, jolla voisivat vaikuttaa kohtaloonsa? Lopullista vastausta Boesak ei luonnollisestikaan voi antaa, mutta ratkaisua etsitään rististä ja Jeesuksen kärsimyksen ja ylösnousemuksen välisestä paradoksisista.

Teoksen kolmas ja viimeinen osa kartoittaa mustien teologioiden paikallisia erityiskysymyksiä. Mustat ovat merkittävä etninen ryhmä myös Latinalaisessa Amerikassa, ja Walter Passosin, Raúl Suárez Ra-

mosin ja Noel Leo Erskinen artikkelit kuvaavat mustan teologian luonnetta Brasiliassa, Kuubassa ja Jamaikalla. Myös aboriginaalien teologiaa kuvataan omassa artikkelissaan. Anthony Reddie kuvaa puolestaan Britannian mustaa teologiaa ja mustien asemaa kirkoissa Britanniassa; mustien ja muidenkin etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien uskonnollisuudesta ja omista kirkoista Euroopassa tulisi tehdä tutkimesta paljon enemmänkin.

Teoksen lopussa on kaksi yleistä artikkelia, Antonion artikkeli mustan teologian ja postkolonialistisen diskurssin suhteesta ja James H. Evans Jr.:n artikkeli mustan teologian tulevaisuudesta. Viimeksimainitussa Evans hahmottelee mustan teologian tulevaisuuden haasteita: reagoimista jatkuvasti muutuvaan kirkolliseen tilanteeseen sekä välien selvittämistä karismaattisiin liikkeisiin, menetyksen teologiaan ja valta- ja politiikkaan. Hän kutsuu myös mustaa teologiaa ja mustia teologeja jatkuvaan itsekritiikkiin kysyessään, onko musta teologia jäänyt liiaksi yliopistojen ja seminaarihuoneiden vangiksi. Tulisiko sen taas palata tiiviimpään yhteyteen heikoimmassa asemassa olevien mustien veljien ja sisarten kanssa?

Kokonaisuutena *The Cambridge Companion to Black Theology* on hyvä johdanto aiheeseen, joka voisi Suomessa olla tunnetumpikin. Toinen osa, jossa systemaattista teologiaa on lähestytty järjestelmällisesti mustan teologian näkökulmista, valaisee konkreettisella tavalla mustien teologien tapoja lähestyä dogmatiikan kysymyksiä. Moniäänisessä teoksessa artikkelien taso väistämättä vaihtelee, mutta yleisesti ottaen teos sisältää mielenkiintoisia puheenvuoroja.

MINNA HEIMOLA
TEOL. TRI, HELSINKI